

VYNCKE (*Amaat*), Missionaris (Zedelgem, 12. 2.1850—Kibanga, Tanganika-meer, 17.10.1888).

Te Zedelgem geboren als zoon van een koster, ving Amaat Vyncke zijn middelbare studiën aan in 1860 in het klein Seminarie te Roeselare, om ze later voort te zetten te Menen. Op 17-jarige leeftijd meldde hij zich aan als zouaaf in het leger van de Pauselijke Staten en bleef er twee jaar in dienst.

Na voltooiing van zijn humaniora te Roeselare, vatte hij aldaar de studies voor geestelijke aan. Hij werd op 10 juni 1876 te Brugge tot priester gewijd en vervulde daarop achtereenvolgens het ambt van hulppastoor te Wulpen (juli 1876) en te Adinkerke (september 1876) en later van onderpastoor te Dudzele (11 oktober 1876).

Amaat Vyncke, voor wie de oproep van Mgr Lavigerie geen dode letter was gebleven, bood zich aan bij de Witte Paters op 21 januari 1881 en zette zijn proeftijd te Maison Carrée in op 17 juli daaropvolgend. Na afloop ervan werd Vyncke op 22 september 1882 naar Rijsel gestuurd om er te helpen in de apostolische school en cursussen in de geneeskunde aan de katholieke faculteit te volgen. Na in België met Emmanuel Farraghit, een bekeerde negerjongen uit Soedan, te hebben rondgereisd, verliet hij bepaald de vaderlandse bodem op 15 maart 1883. In gezelschap van drie paters en twee broeders, scheepste Vyncke in te Algiers met bestemming naar Midden-Afrika (23 april 1883). De Engelse driemaster *Patna* voerde de reizigers naar Aden waar ze op 9 mei 1883 aankwamen en overstapten op de *Simla*, een schip van dezelfde *British India Company*.

De groep missionarissen zette te Zanzibar voet aan wal op 21 mei. Daar werden al de nodige schikkingen getroffen voor de tocht naar het binnenland, met de hulp van Tippto-Tip en van Bwana Mkombe, neef van de chef van Udjidji, die de expeditie ter bestemming moest brengen.

Op 27 juli 1883 ving de karavaan haar tocht uit Bagamoyo aan, over Mpwapwa (3 september 1883), en Tabora (19 oktober 1883), werd ontvangen door Mirambo en bereikte Udjidji op 6 december 1883.

De overvaart van het Tanganika-meer ging met moeilijkheden gepaard omwille van het stormweder. Op 2 februari 1884 werden de nieuwe missionarissen feestelijk ontvangen in de missiepost van Kibanga. Korte tijd na zijn aankomst leerde Vyncke reeds de inlandse gewoonten kennen in wat zij aan gruwelijks vertoonden: een inlander, vriend van de missionarissen, die ten onrechte er van beschuldigd werd zijn oom door toverij te hebben vermoord, werd, met noodlottig gevolg, aan een giftproef onderworpen. Met de opstoker van het ganse opzet, de hoofdman Poree, die de grond voor de missie had afgestaan, was de juist-aangekomen missionaris verplicht bloedbroederschap te sluiten.

Spoedig was Amaat Vyncke, in die tijd de eerste Belgische missionaris op Congolese bodem, in zijn nieuwe werkkring ingeburgerd. In een brief gedateerd van Kerstdag 1884 somde hij zijn voornaamste bezigheden op:

« Ik ben belast met het toezicht van het » magazijn, waar al ons goed in opgestapeld is, » toezicht van de keuken, toezicht van de scheep- » vaart, enz. en betaling van al die mannen ». Tevens kwam zijn medische kennis goed van pas en daarbij oefende hij nog de funktie uit van « school-, zang-, spel-, en muziekmeester, » reizende predikant bij de wilden van het omliggende, en nog andere dergelijke... »

Bwana Tanganika, dat was de naam die de inlanders aan Vyncke hadden gegeven, kreeg een grote faam als geneesheer tijdens de hevige pokkenepidemie die in 1884 uitbrak in de missiepost en in de streek daarrond gelegen.

Op 2 juli 1885 bezocht Vyncke samen met zijn overste P. Coulbois, kapitein Storms te Mpala, teneinde met hem de nodige schikkingen

te treffen inzake het afstaan van de posten Mpala en Karema van de Internationale Afrikaanse Vereniging aan de Witte Paters. Storms kwam juist zijn woning, die enige weken tevoren was in brand gestoken, opnieuw op te bouwen. Bij hun terugkeer in Kibanga vernamen de twee missionarissen het overlijden van hun medebroeder P. Delaunay, de schrijver van een belangrijke spraakkunst van de inboorlingentaal.

In november 1885, vernielde een brand de voorraadschuur, de schrijnwerkerij en het keukengebouw van de missie. Daarop volgde weer een pokkenepidemie onder de weeskinderen en Vyncke zelf streed drie dagen lang tegen een dodelijke koorts. Zijn kloek gestel hielp hem er echter bovenop en zijn activiteit richtte hij dan op het samenstellen van een woordenboek en het opmaken van een spraakkunst van de talen in het Tanganika-gebied. Hij onderschatte daarbij evenwel het werk niet dat daarmede gemoeid was, temeer daar een leverziekte hem last begon te berokkenen en tot rust maande.

Op 19 maart 1886 kwam Mgr Charbonnier, de eerste bisschop van de Tanganika-missie, te Kibanga op bezoek, hetgeen aanleiding gaf tot grote plechtigheden.

Daar de gebouwen van de missie van Kibanga te dicht bij moerassige grond gelegen waren, vatte men in juni 1885 het plan op een nieuwe post te stichten anderhalve kilometer landinwaarts op een heuvel 40-50 m boven het peil van het Tanganika-meer gelegen. Ongeveer een jaar later werd de bouw aangevat, voor een belangrijk gedeelte onder Vyncke's leiding. Einde september 1887 ging de verhuis door naar het nieuwe Kibanga « Lavigeriestad », gepaard met plechtige feestviering.

Aanvang december verkeerde de missiepost in groot gevaar; een bende van een 300 Wangwana, in dienst van de Arabische slavenhandelaars, hield in de omliggende dorpen een razzia.

Amaat Vyncke kon met hen na veel moeite in onderhandeling treden en een gedeelte van de slaven die de rovers reeds hadden gevangen genomen in de streek rondom, vrijkopen. Kibanga, waarvan de bewoners hun toevlucht binnen de omheining hadden gezocht, bleef grotendeels gespaard.

In het begin van 1888, werd P. Vyncke aangesteld tot overste van Kibanga. Wanneer P. Vanderstraeten uit Eine, in juni 1888 de missiepost bezocht, dan stond hij verbaasd over wat daar al was gepresteerd: « Die missie van » Kibanga is een echt wonder voor Midden- » Afrika, door hare inrichting, haar wijs bestuur » en haren weergalozen welstand ».

Op 23 september viel P. Vyncke ziek (koorts en leverpijnen) en na een kortstondige heropfleuring stierf hij op 17 oktober 1888.

Zowel in Afrika als in het vaderland heeft Amaat Vyncke zich aan zijn taak gewijd met geestdrift en volledige overgave. Zijn brieven, in een levende Westvlaamse taalvorm neergepend, geven van zijn activiteit een pittige en kleurrijke beschrijving.

Publicaties. — *Brieven van een Vlaamschen Missionaris in Midden-Afrika*, 3dln, Nieuwe uitgave bezorgd door J. Muijldermans, Roeselare, 1898-1899.

20 april 1952.
M. Luwel.

M. Craeynest, *Amaat Vyncke, Vlaanderens geloofsgezant in Midden-Afrika*, Antwerpen, z. d. — A. Van den Bulcke, *Pater Vyncke*, Brugge, 1925. — *Missieleven in Afrika*. Uit de brieven van den West-Vlaamschen Missionaris Amaat Vyncke. Leuven, 1927. — P. Allossery, *Onze West-Vlaamsche Zendingen*, Brugge, 1925, Dl I, bladz. 275-279. — Biographie door Janssens en Cateaux in: *Bulletin de la Société Royale de Géographie d'Anvers*, t. XXXIV, pp. 542-571. — H. Verriest, *Twintig Vlaamsche Koppen*, Roeselare, 1901, Dl II, bladz. 66-80. — L. Sourie, *Lied en Vlam, Amaat Vyncke Zouaaf en Godsgezant*, Brugge, 1950.